

OROSHÁZA KÖZÖSSÉGI FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI¹

(részlet)

A budapesti PESTTERV Kft altervezőjeként megbízást kaptam Orosháza településfejlesztési koncepciója egyik elemének, a *humán (az emberi, a közösségi) téren kívánatos helyzetek elérését szolgáló állapotok, s az ehhez szükséges tennivalók* megfogalmazására. Feltárómunkám eredményeként a város távlatosan kívánatos társadalmi-közösségi fejlesztéseit, illetőleg a városban a belátható 10-15 esztendő alatt megvalósuló társadalompolitikai tennivalókat, az ehhez szükséges személyi, szervezeti feltételeket, a szükséges infrastrukturális fejlesztéseket összegeztem, ami az egész városra vonatkoztatott komplex településfejlesztési koncepció részeként kerül a képviselőtestület elé *szakmai javaslat* formájában.² Megvalósítandó hosszú távú programmá a testület egyetértésével válhat, ám megvalósítani csak akkor lehet, ha testületileg jóváhagyott szándékai a helyi közmegegyezéssel is találkozhatnak.

Komplex településfejlesztési koncepció részeként készített települési *humán stratégiára* Magyarországon gyakorlatilag nincs minta.³ Természetesen készült hasonló szándékkal fogalmazott anyag több településre, illetőleg több hazai, és a hazaival határos külhoni kistájra is, ám ezek nem komplex (települési-, vagy térségfejlesztési) koncepció részeként, hanem önálló munkaként értelmezhetők, és a hosszabb távú közösségi fejlesztőmunka megalapozására fogalmazódtak. Tucatnyi azon települések ill. kistérségek száma, amelyek esetében ugyancsak humán, nem egy esetben a *helyben lakók aktivizálásával* készült távlatos, 5-10-15 évet előre elgondoló, humánpolitikai orientált települési vagy térségi fejlesztési program, de ezek ugyancsak önálló, más témájú fejlesztési elképzelésektől független szövegek.

Még 1994-ben készült a Községszolgálat Alapítvány szakmai műhelyében az a tanulmány, amelyet aztán a Belügyminisztérium Településfejlesztési és Lakástügyi Főosztálya „Településfejlesztési Füzetek” elnevezésű sorozatában Ajánlások a községi és kistérségi településfejlesztési koncepciók készítéséhez címen jelentetett meg,⁴ és amelyben annak megírására tettünk kísérletet, hogy milyen szempontokat kell figyelembe venni egy település harmonikus társadalmának kiépítéséhez; hogy mi módon kell készíteni a helybéli polgárok bevonásával a saját jövőjüket meghatározó településfejlesztési terveket.⁵ Figyelmet fordítottam arra is, hogy a társadalompolitikai jövőképben ne a várostól idegen szakmai paneleket szerepeltessenek, hanem abban a helybéli polgárok helyi jövőre vonatkozó óhajai és vágyai fogalmazódjanak meg.

4. Fogalomértelmezések

A településfejlesztési koncepció részét képező, a *polgárok társadalmi aktivizálásával, életlehetőségeik bővítésével, életminőségük javításával foglalkozó* humán fejezet azonos értelmezését elősegítendő, az alábbiakban néhány, a települések humán fejlesztésében, a közösségfejlesztő szakmai tevékenységben gyakran használt fogalmat *részletesebben körülírok*. Erre nemcsak azért van szükség, hogy azonosan értsük egymást, hanem azért is, mert a fejlesztési koncepcióknak még nem szerves, megszokott része a humán jövőképpel való foglalkozás.⁶

Közösségi fejlesztés

a helyi társadalom, a helyi polgárok együttműködésére figyelmes, azt könnyítő, a mindenkori képviselő-testület által erre való bátorítással, tanácsokkal, különféle kedvezményekkel és anyagi erővel folyamatosan vezérelt és segített társadalomfejlesztő folyamat, amelynek révén a

¹ Részlet a szerkesztés alatt álló *Szelíd fejlesztőmunka* c. kötetből. A tanulmány szerkezetének érzékeltetésére, és ezen belül az egyes részletek elhelyezkedésének megmutatására változatlanul hagyjuk a fejezetek sorszámozását, tehát az az eredeti tanulmányét követi.

² A városfejlesztési koncepciót Orosháza képviselő-testülete 2001 novemberében elfogadta; abban számos, e szövegben szereplő kitétel szerepel, míg a teljes anyag csak a koncepció megalapozását jelentő más szakértői szövegekkel együtt annak mellékletei közé került.

³ Az egymásra épülő, a humánpolitikát a település fizikális fejlesztéseinek körülményeivel együtt tárgyaló, azokat kölcsönhatásiban egybefoglaló dokumentumra különösen azért nincs minta, mert az ilyen elvárás újdonság Magyarországon. Manapság tehát még különleges dolog egy település tárgyi valóságát és jövőjét, a fizikális kívánalmakat és a humán, a társadalompolitikai tennivalók megfogalmazását együtt vizsgálni, tárgyalni, jóváhagyni, s majd végrehajtani. Hogy Orosháza esetében ez mégis megvalósul, az nemcsak a város szakmai bátorságát és jószándékait bizonyítja, hanem bizonyosan mintát is ad az eljövendő idők ebbéli hazai tervezőmunkájára.

⁴ A BM Kiadó által 1995-ben a Településfejlesztési Füzetek c. sorozatban közzétett tanulmányt a tervezett *Szelíd fejlesztőmunka* c. kötet újrapozíli.

⁵ Orosházi munkám során az e tanulmányban leírottakra figyelemmel, de a helyi társadalom aktív közreműködése nélkül készítettem el a város polgárai leendő jó érzéseire figyelmes szakmai anyagot. Ez velük, de nélkülük készült tehát. A rendelkezésemre álló rövid idő nem tette lehetővé az érdekelt vagy érdeklődő helybeliek alapos, a közösségfejlesztés módszereivel történő bevonását, ám az is egy boldogabb és indulatoktól mentes kort igényel, hogy leírjam, ki miképpen akadályozta az így elképzelt munkavégzést.

⁶ A fogalomértelmezés nélkül előfordulhat, hogy hosszas utólagos magyarázkodásra kényszerülnék (nem beszélve arról, hogy nem lehetek mindazon alkalmakon jelen, amikor valaki ezt a szöveget majd olvassa illetőleg értelmezi), bár természetesen nem é feltételezett magyarázkodás a terhes, hanem a nem azonos értelmezésből fakadó félreértés.

település lakói az általuk kívánt szerveződések (közéleti, kulturális, művelődési, szabadidő-tervező folyamatok) részeseiként nemcsak saját érdeklődésüket elégíthetik ki, nemcsak saját művelődésükről és szórakozásukról gondoskodhatnak, hanem sajátos érdekeiket is megjeleníthetik és érvényesíthetik, ezt körükben másoknak is biztosítják, s egyidejűleg a település legkülönfélébb gondjainak megoldását is elősegítik.

Társadalompolitika

a helyi polgárok életminőségére és annak fejlesztésére folyamatosan figyelmes, a mindenkori képviselő-testület által vezérelt árnyalt, sokoldalú társadalomfejlesztő tevékenység, amelynek révén a képzés, az át- és a továbbképzés, a szellemi javakhoz, az országban elérhető információkhoz való teljeskörű hozzáférés, a polgárok érdeklődése vagy érdekei szerinti együttműködés segítést, gondozott és támogatott. A társadalompolitika szerves részének tartom az élet minőségét helyben meghatározó, ám nagyon fontos részterületek (szociális lakás, közmunka, intézményalapítás, közlekedésfejlesztés stb.) közmegegyezés révén megfogalmazott rövid- és hosszútávú megoldási koncepcióját, az egyes markáns rétegek (fiatalok; nők, nyugdíjasok, munkanélküliek, agráriumból élők, közalkalmazottak, s közöttük például külön a tanárok stb.) érdekeinek megjeleníthetőségét és érvényesülését.

Jövőkép

a belátható távolságú 5-8, de maximum 12-15 évre kiterjedő helyi állapotok körülírása, amelynek helyben közismertnek, s mint említettem, folyamatosan továbbgondoltnak kell lennie, hiszen az állandóan változó körülmények között kell elérendő célt mutasson.

Közmegegyezés

az az állapot, amikor valamilyen kérdésben, témában, tennivalóban vagy szándékban a polgárok többsége nyílt, őszinte vitákat követően jobbra egyetért, s amelynek esetében teljesen nyilvánvaló, hogy azzal szemben melyek a markáns (ugyancsak megfogalmazott, elhangzó, és így közismert, esetleg leírt és rögzített) ellen- és különvélemények.

Helyi társadalom aktív közreműködése

az a természetesnek tartandó állapot, amely szerint minden, a település egészére, jelenére, közeli vagy távoli jövőjére vonatkozó elképzelést, szándékot, tervet, alternatívát a társadalom szervezett vagy alkalmi önszerveződő csoportjaival az éppen általuk választott képviselőtestület *nemcsak megbeszél* mindaddig, amíg az e fórumokon érzékelhető többségi vélemény saját elképzeléseivel összhangba kerül, hanem az egyes (részlet)kérdésekkel egyetértéskből cselekvő csoportokat (egyesületeket) szervezve a szándék megvalósításában is szerepet ad.

Folyamatos (közösségi, társadalmi) aktualizálás

a jelenre, a közeli vagy távoli jövőre vonatkoztatott különböző léptékű önkormányzati szándékoknak, elképzeléseknek, terveknek, akaratoknak vagy elhatározásoknak a cselekvést megelőző megbeszélése az abban érintettekkel annak érdekében, hogy a tervezett intézkedés, az elhatá-

rozott szándék minél inkább a lehető legtöbb helybéli szakember vagy polgár óhajával egyezzen. Gondoskodni kell arról, hogy az Orosházán is változó helyzetek (mint amilyen például a *megélhetés lehetőségének bármi okból bekövetkező bővülése vagy szűkülése*; a bármi okból bekövetkező jelentős népességnövekedés, fogyás vagy éppen elvándorlás; az *éghajlati-vízjárési tényezők* változása miatt bekövetkező és szükségszerű helyzetmódosulás; Magyarország és Románia *eltérő időben bekövetkező EU-csatlakozása*, vagyis ez utóbbi hosszú távú kimaradásából, vagy éppen *piacának teljes kinyitásából* fakadó átrendeződés, ma még nem érzékelhető, a későbbiekben kialakuló és hosszan tartó európai vagy hazai *gazdasági recesszió*, avagy éppen *ugrásszerű előrehaladás* vagy bármi más, az önkormányzat lehetőségein túlmutató változásnak) bekövetkezte esetén a korábbi szándékok, elképzelések, tervek, akaratok, elhatározások, és azok bevezetésének időpontjai a város új helyzetéhez igazodjanak, hogy ez közismert legyen, hogy azt a polgárok értsék s azzal egyetértsenek. Az ebből (is) fakadó párbeszéd formája változatos lehet, ám léte és működése a helybéli ügyek, a város jövője iránt érdeklődővé, *nyitottá tett helyi társadalmat* feltételez.

5. Álláspont a helyi társadalom ideális működéséről

A településfejlesztési koncepció időtávlataiban (véltően 10-15 év alatt) el kell érni, hogy a városban kiépüljenek azok az önkormányzati struktúrák, amelyek

5.1 szakértő fejlesztéssel segítik, és különböző eszközökkel szorgalmazzák a helybeliek közéleti, kulturális, művelődési vagy szabadidő-tervező együttműködéseit (egyesületeit); biztosítják mindezek működési helyét és folyamatos működésük (legalább minimális) infrastrukturális feltételeit;

5.2 az önmaguk érdekképviselőt ellátni nem tudó, hallgatag, de éppen ezért segítendő társadalmi rétegek (a fiatalok, a nők, a nyugdíjasok, a mezőgazdaságból élők, a továbbtanulni képtelenek, a pályakezdők, a munkanélküliek vagy mások, a mindenkori képviselő-testület döntése által kiemelten kezelendők) érdekérvényesítő-képességét biztosítani képesek;

5.3 a képviselő-testület hatáskörének önkorlátozásával az eddig kizárólag általa gondozott funkciók egy részét a fentiek, de különösen a kiemelten közhasznúnak minősített, illetőleg a testület szerint helyben fontosnak tartott szervezetek számára átadják, bár az ellenőrzés és a jóváhagyás jogát (a majd akkor érvényes önkormányzati törvény szerint is) bizonyára magának kell megtartania;

5.4 a kulturális hiánypótlás, a szabadidő-tervezés, a rekreáció jól működő (nem szükségképpen csak önkormányzati működtetésű) intézményét vagy létesítményeit, az orosházi ipari és egyéb munkahelyek által igényelt szakmai továbbképzések, tréningek, eszmecsere, tájékoztatók stb. helyszínét, az áru-és termékbemutatók színhelyét kialakítják, azok tevékenységét segítik ill. vezérlik;

5.5 biztosítják a minden orosházi polgár számára nyitott információs hálózatot, megteremtik a (lehetőleg

közösségi működtetésű) helyi sugárzási lehetőség esetén a térségi rádiót, televíziót; egyidejűleg gondozzák a helyi emlékekkel, eseményekkel, tervekkel, alternatívákkal foglalkozó, a helybéli diákságnak és értelmiségnek teret adó helyi periodika megjelentetését;

5.6 a szülők, a diákok, a munkavállalók és a munkaadók igényei szerint alakítják a (közép-és felsőfokon a térségi igényekre is figyelmes) iskolarendszert, megteremtve (véltetően önkormányzati áldozatvállalással) a felsőfokú képzés bázisait;

5.7 kialakítják a szociális ellátás teljes vertikumát, beleértve a szociálisan rászorultak lakhatását megoldó, illetőleg közülük a munkaképeseket városi szinten, szociális megfontolásból foglalkoztató struktúrákat.

Az alábbiakban minderre figyelmesen külön-külön részletezzük az ideálisnak mondott állapotokat, illetőleg az annak eléréséig megoldandó tennivalókat.

6. Az egyesületekben működő helyi társadalom

6.1 A kívánatos állapot, a fejlesztési cél

Az egyesületi, vagy az ahhoz hasonló, bár jogilag nem formalizált keretekben (tehát például a még meglévő iskolai klubokban, vagy a művelődési központ klubjaiban, szakkörökben, a gyermek- és ifjúsági önkormányzatban, az orosházi műkedvelő művészeti csoportokban, az alkotókörökben, a szociális igazgatás által gondozott idősklubokban stb.) zajló társas tevékenység nagyon fontos eleme, egyidejűleg egyik garanciája a helyi társadalom demokratikus működésének, amely a munkavállaló (vagy a szerencsétlenségére éppen munkanélküli), ám egyidejűleg általában valamilyen családban élő helyi polgár számára a társadalomban való részvétel szabad lehetőségét, a társadalmi párbeszéd megvalósulását jelenti. E helyütt nincs mód, s talán felesleges is az ember, mint társas lény egyesületi formák között megélt, szociálisan pozitív hozadékairól: az így kialakuló toleranciáról, az emberek közötti együttműködés fejlődéséről, a másik ember megértésének e keretek közötti természetességéről stb., végeredményében a település rendezett, harmonikus emberi viszonyainak kialakulásáról írnom, pusztán csak rögzítem: e kívánatos képességek és készségek helyi kiteljesedéséért természetesen a város mindenkori képviselő-testülete a felelős. Fakad ez nemcsak abból a hatályos önkormányzati törvényben általánosan körülírt feladatából, hogy ez a szervezet a közjó helyi gazdája és fejlesztője, hanem abból a különleges és egyedülálló helyzetből is, hogy rajta kívül nincs más városnyi érvényességet hordozó felelős köztestület, amely polgáraiért, jóérzésükért, együttműködésükért, fejlődésükért az adott ciklusban számon kérhető.

A ma létező orosházi egyesületek (különösen az ÁLLÁSPONT Egyesület, a Darvas József Társaság, a Dili-Dal Egyesület, az Együtt-egymásért Alkoholelenezes Klub, a Kulturális Kapcsolatok Egyesülete, a Libertas Egyesület, a Nagycsaládosok Egyesülete, az Orosházi Fúvószenekar Egyesület, az Orosházi Madrigálkórus Egyesület, az Orosházi Nyugdíjasok Érdekvédelmi Egyesülete, az Orosháza Önkormányzat Bűnmegelőzési Egyesület, a Természet Ébredése Társulat, a Természetvédelmi Járőrszolgálat, a valamilyen

okból sérültek, a valamilyen hobbit űzők és a humanitárius egyesületek, a valamilyen cél megvalósítása érdekében létrejött alapítványok és az egyesületszerűen működő csoportok, amelyek felsorolásától azért tekintünk el, mert e sorok olvasói azokat valamennyien ismerik) elvileg ugyancsak alkalmasak mindezen társadalmi pozitívum megjelenítésére, bár megjegyzem: számukat a város létszámához képest csekélynek érzeltem, anyagi támogatottságukat (jobbára egyetlen szervezet, az Orosházi Nyugdíjasok Érdekvédelmi Egyesülete kivételével) alacsonynak tapasztaltam, és úgy látom, hogy erre irányuló szakértő fejlesztőmunka és segítő struktúrák híján egyelőre csak a leg tudatosabban, mondhatnám: az elszántan együttműködve cselekedni akarók számára nyílik ilyenén lehetőség.

Természetesen nincs mérce annak eldöntésére, hogy a jelenlegi szerveződések elegendőek-e a város létszámához, hagyományaihoz és szellemi potenciáljához képest avagy sem, mint ahogyan nincs értelme összehasonlítani az egyesületek orosházi darabszámát sem más megyei, akár más alföldi, esetleg dunántúli vagy éppen nyugat-európai városok egyesületeinek számával, különösen hogy az itteniek és ottaniak darabszámából még nem következtethetünk tevékenységük minőségére, településeiken betöltött szerepükre, az odavalósi helyi társadalom viszonyainak fejlesztésében játszott funkcióikra. Ehelyett inkább azokat a technikákat ajánlom e fejlesztési koncepció időtartamán belül megvalósítani, amelyeket (akár Magyarország más településein, akár külföldön) a fentiekben jellemzett helyi társadalomfejlesztési célok érdekében sikerrel alkalmaztak:

6.1.1 az egyesületek működését helyben segítő pénz-alap. Összegét a város költségvetésében évről-évre növelni kell egészen addig, amíg érzékelhető, hogy a folyamatos bővítés hiánya nem szűkíti a közösen tevékenykedni akarók lehetőségeit. Nyilvánosan, pályázati úton vehessen részt ezen valamennyi, működési területeként a várost megjelölt, bírósági nyilvántartásba vett szervezet. (A képviselő-testület által külön eldöntendő kérdés, hogy a nem formalizáltan működő csoportok miképpen részesedjenek ebből. Az önkormányzat dönthet úgy, hogy kizárja ezeket e lehetőségből, ám dönthet úgy is – hiszen ismeri működésüket! – hogy „meghívja” őket pályázóként, ám számukra feltételként szabja a mielőbbi bírósági nyilvántartásba vételt).⁷

Az évenként megismételendő pályázat célja: a szervezetek működési feltételeinek (helyiségbérének, közüzemi díjainak, személyi és működési kiadásainak, a szükséges utazásoknak, felvállalt tevékenységük minimuma feltételeinek) biztosítása, vagy éppen megyei, regionális vagy országos (esetleg európai) pályázat esetén az önrész garntálása. Az önkormányzat meghatározhat helyben különlegesen fontosnak ítélt, kiemelten preferálandó tevékenységet is folyamatosan azonos értéket díjazva, avagy éven-

⁷ Megjegyzem, hogy a bírósági bejegyzés kérelme nem csupán hivatalos aktust jelent, hanem a vállalt feladat iránti magasfokú elkötelezettséget, a feladatvállalás mellett a működés szabályozottságát és ellenőrizhetőségét, általában a minden hasonló helyzetben lévő, hasonló érdekű vagy érdeklődésű ember számára való nyitottságot, ami együttesen magasabb szervezethez és értékhez jelent, mint a pusztán összejárás valamilyen csoportosulásba.

ként akár más, helyben általa kívánatosnak tartott teljesítményt, bár ajánlom, hogy ettől még az e körbe nem tartozók számára változatlanul biztosítsa működésük alapvető kiadásait.

Azt tartanám szerencsésnek, ha az orosházi egyesületek működését helyben segítő pénzalapot a képviselőtestület által felkért külön *kuratórium* gondozná, s nem, mint ma, egy testületi bizottság sokadik feladata lenne. Tagjai köztiszeletben álló személyek legyenek. A kuratórium pályázati kiírásait, támogatásait és elutasításait, a támogatottak év végi elszámolásait érdemes részletesen közzétenni (például az önkormányzat, vagy a lebonnyoltással megbízott kuratórium internetes honlapján, a városi újság alkalmi mellékletében stb.) annak érdekében, hogy mindenki előtt nyilvánvaló legyen nemcsak a támogatáshoz való hozzáférés szabad lehetősége, hanem a támogatások célja-értelme, elköltése is.

Tudom, hogy jelenleg is működik a város mai teherbíróképessége-szerintinek mondott, hasonló célú pénzügyi alap, de az nagyon csekély mértékű, jobbára egy-egy szervezet egy-egy akcióját képes csak finanszírozni. *Nem lebecsülve ezt az állapotot*, ennek növelését, és a szisztéma továbbfejlesztését javaslom tehát, hiszen támogatás és pénz híján előbb-utóbb kifulladás a lelkes öntevékenység, ami az egyesületben való tevékenykedés motorja. (Valahogy így fogy el éppen napjainkban a *Darvas József Társaság* tevékenykedése; a jobbára Orosházán túli, általában budapesti előadóknak útiköltség térítést, szállást kell fizetni, számukra tiszteletdíjat illik adni, de nincs miből. Ha nem hívnak senkit, vagy nem azt, akit szeretnének, egyre érdektelemesebbé válik az általuk szervezett tevékenység, s mindez persze nem véletlen, hanem előre látható. Kinek jó ez így? Nyilatkozatuk szerint jelenleg évi 400.000 forintos támogatásból minden céljukat megvalósítanak, s szinte bizonyos, hogy ez a pénz arra is lehetőséget teremtene, hogy újabb érdeklődők legyenek, vélhetően több fiatal, és a jelenleginél több polgár, akiknek a számára különös értéket jelentene; talán éppen azt, hogy fontos számára a város, hogy egy szállal több, ami ide köti.)

Megjegyzem, hogy a hazai (és európai) pályázati rendszerben egyre hangsúlyosabb kérdés az adott tevékenykedés helyi támogatottsága, amelynek arányában, illetve amelyhez képest igényelhető mástól (kívülről) többletpénz. A jelenleginél nagyobb, többszörösen magasabb összegű helyi-önkormányzati áldozatvállalás nélkül szinte bizonyos, hogy az orosházi egyesületek *kiszorulnak* az egyéb, a külső lehetőségekből.

6.1.2 Személyes fejlesztőmunka, amely alatt az önkormányzat által alkalmazott (új) közösségi munkás szükségességnek látszó munkája mellett folyamatosan végzett, a helyi egyesületi élet gondozását-elősegítését jelentő tevékenységet értem. Ennek révén nemcsak az lesz nyilvánvaló, hogy a jelenlegi egyesületi tevékenység milyen súlyú és értéket képvisel, hanem gondjaik megoldása és tevékenységük-fejlesztésük is professzionális segítséget kap. Az egyelőre bizonyára egyetlen (a koncepció távlatában azonban vélhetően több, de legalább több önkéntes segítővel megnövelt teljesítményű) közösségfejlesztő szakember által a létrehozandó kuratórium is főállású önkormányzati segédelethez, esetleg e szervezet titkárához jutna, s szemé-

lyével egyidejűleg az is garantált lenne, hogy folyamatos feltáró-és szervezőmunkája eredményeképp semmilyen ebbéli szándék nem vész el.

Erre irányuló fejlesztőmunka, illetőleg a városi civil élet szakértő gondozása híján az *ahogy esik, úgy puffan* állapot állandósul. Jól jellemzi ezt az állapotot az a vita, ami egyik megbeszélésem során alakult ki: a jelenlévő egyesületi vezetők és aktivisták egy része állította, hogy Orosházán létezik egy *Civil Szervezetek Szövetsége* (esetleg *Fóruma?* -- bizonytalankodtak el) nevű civil érdekegyeztető szerveződés, míg mások egyáltalán nem hallottak erről, és vagy tagadták létét, vagy azt tétéleztek fel, hogy *lehet, hogy van, csak éppen ők kimaradtak (helyesebben őket direkt kihagyták) belőle*. A feltételezés bizalomvesztett állapotot, illetőleg jelentős bizalomhiányt jelez; bizonyos, hogy a mai, leépítő véleményeket fogalmazó állapot egyszerű intézkedésekkel megváltoztatható lenne.

6.1.3 A kiemelten közhasznúnak minősített helyi egyesületeket magas fokú tudatosságuk és társadalmilag különösen hasznos céljaik miatt a tárgyukkal rokon önkormányzati feladatok megvalósítására fel lehet (fel kéne, és fel kell) használni. Éppen tagjaik elhivatottsága, a bennük felhalmozott szakértelem ad alapot arra, hogy e szervezeteket az önkormányzat a város előtt álló mindenkori feladatok megoldásába bevonja, hogy a hivatalosan kapott megbízás birtokában ezek bizonyos szakterületek gazdáik, az adódó helyzetek megoldói legyenek. Közreműködésükkel nemcsak a jelenlegi hiányok oldhatók, hanem a jelenleg meglévő, csekély számú szakembergárda teljesítőképesége is kiegészül, miközben közreműködésükkel éppen az az önkormányzó helyi társadalom valósul meg, amelyre még kitérünk a későbbiekben.

Az egyesületekkel foglalkozó tanácsnoktól kapott információ szerint (anyagi erő esetén.) a *fúvószenekari, a kulturális kapcsolatokat fejlesztő, a nyugdíjasok érdekvédelmével foglalkozó, a nagycsaládosok és a Reflektor Kulturális Alapítvánnyal kénylehető önkormányzati feladatvállalást jelentő közhasznú szerveződést* kötni. Nem mai téma ez, mert hallhattam: van olyan szervezet (a fenti névsorban is szereplő fúvószenekari), amellyel kapcsolatban már két éve folyik az ezzel kapcsolatos tárgyalás. A kiemelt támogatással kapcsolatban koncepcionálisan azt javaslom, hogy az előbb elsoroltak, illetőleg az eddig vagy a későbbiekben bejegyzettek közül azokkal kerüljön erre sor, akik maguk kérték a Bíróságtól közhasznú minősítésüket, s amely szervezetet ebbéli kérelme alapján a Bíróság *kiemelten közhasznúnak* minősített. Ez ugyanis *objektív, bármikor alkalmazható mércét* jelent.

Megjegyzem, hogy érdemes figyelni az ország más pontjain kialakuló hivatali-civil együttműködések: az Ifjúsági és Sportminisztérium például úgy döntött, hogy országos és regionális kiemelt partnereit a *történelmi egyházak, a nagycsaládosok, és a hallgatói önkormányzatok egyesületei* keretében határozza meg, ami azt jelenti, hogy valamennyi országos és regionális döntésüket ezek delegáltjai hozzák. Hasonló partnerség az orosházi képviselő-testület (és bizottságai) mellé ugyancsak elképzelhető, bár erre hitelesen csak a kiemelten közhasznúnak minősített társaságokat javasolhatjuk.

6.1.4 Az egyesületek működési helyének biztosításával el kell érni, hogy valamennyi, ezt igénylő orosházi egyesület megfelelő fizikai körülmények között dolgozzon,

és elsősorban az önkormányzat által biztosított működési helyet kapjon. A legcélszerűbbnek az látszik, ha egy másutt is honos „civil ház” keretében biztosítják ezt azoknak, amelyek nem igényelnek speciális felszereltségű vagy méretű önálló alapterületet, illetőleg amelyek működésük során mások terhére nincsenek.

Bizonyosan nem szolgálja az egyesületi, az azon belüli közösségi élet harmonikus fejlesztését például az az állapot, hogy a jelenleg 10 éves, mintegy 200 családot rendszeresen elérő, és így hozzávetőleg 1.200 főt rendszeresen aktivizáló *Nagycsaládos Egyesület* immár 7. helyén (!) működik, s hogy a művelődési központ kht-sítésével kapcsolatban az ott működő szervezetek ill. klubok folyamatos bizonytalanságban érzik magukat. Persze nem szükséges ez a közös működési hely *valamennyi* orosházi egyesület számára. Nemcsak azért, mert egyikük (az *Orosházi Nyugdíjasok Érdekvédelmi Egyesülete*) esetében ez máris megoldott, hanem azért is, mert vannak olyan szerveződések, amelyek számára ez felesleges; bizonyos társaságok a meglévő vagy a majd kialakuló nyilvános helyeken (a létesíteni tervezett internet-kávéházban, a kávézóval működtetni ajánlott folyóirat-olvasóban, esetleg a budapesti Centrál Kávéház mintájára Orosházán is megnyitandó találkozó- és beszélgetőhelyen) bizvást élhetik társasági, míg alkalmilag bérelt szintéren rendezvényszerű összejöveteleiket. Másokat (például a *gyermek- és ifjúsági önkormányzatot*) célszerűbb egy végre kialakításra kerülő „diaktanyán”, gyakorlatilag egy szeszmentes ifjúsági művelődési otthonban elhelyezni, ahol elérhetőségük minden fiatal számára kézenfekvő. Ám az bizonyos, hogy a képviselő-testület e téren már érzékelt szívós munkájának *folytatásával* valamennyi társaságnak biztosítania kell a megfelelő működési helyet. Pusztán azért, mert azok öntevékenységgükkel a mindenkori képviselő-testület által bizonyára felvállalt célt, az *együttműködő helyi társadalmat* valósítják meg. Nem kétséges, hogy mindehhez (és mindezek finanszírozásához, a költségek átvállalásához stb.) szabad fedezet szükséges, de feltételezem, hogy e koncepció időtávlátában ez megteremthető.

6.2 Tennivalók az elérendő cél, a kiteljesített állapot érdekében

Az alábbiakban az előbb felsorolt szándékok és célok megvalósítására adok javaslatot, egyidejűleg figyelve a tennivalók, a megvalósítás sorrendjére is:

6.2.1 A helyi egyesületeket segítő pénzalappal kapcsolatban megjegyezem, hogy először az említett kuratóriumot kell létrehozni úgy, hogy *tagjaira a működő egyesületek tegyenek javaslatot*, s az így gyűjtött nevek közül ők maguk javasolják azt az 5-7 jeles polgárt, akiket 4 esztendeig szívesen látnának e poszton, s akiket aztán a képviselő-testületnek kell megerősítenie ebbéli megbízatásukban. Szerencsésnek tartanám, ha mandátumuk *keresztelné* az önkormányzati ciklust. Ez a testület dolgozza ki saját (és a pályáztatásra, az elszámolásokra, a preferálandó témákra, a nem egyesületként működő csoportok támogatásának módjára, a városon kívüli pályáztatók önrész-igényére stb. vonatkozó) szabályzatát, amelyet természetesen a képviselő-testület hagyjon jóvá.

Ezt követően a még mindig csekély összegű támogatás lehetőségével nem törődve immár ez a testület írjon ki

próba-pályázatot, hogy felmérjék: mekkora az az összeg, ami a jelenleg működő társadalmi öntevékenység támogatásához szükséges. Bár vélhetően erre csak külső (a Nemzeti Kulturális Alapprogramtól, a Gyermek és Ifjúsági Alapprogramtól, az ISM-BM közös) pályázatból tudnak pénzeget szerezni, egész éves feltármunkájuk kellő alapot adhat a város következő évi költségvetése ebbéli kiadásainak tervezéséhez.

1992-94 között *Püspökladányban* nemcsak a helyi egyesületek működését, hanem *valamennyi városi kulturális-közművelődési-szabadidő-szervező tevékenységet* is pályáztatási alpra állított az akkori önkormányzat, aminek eredményeképp megsokszorozódott a város rendezvényeinek, eseményeinek és művelődési alkalmainak száma, és többszörösére nőtt az azt szervezők, az abban közreműködők száma is, egyidejűleg (szponzori áldozatvállalással, hiszen a támogatók tudták, hogy mire adják) megháromszorozódott az erre kiadott összeg. Bizonyos tehát, hogy a szisztéma bölcs és megfontolt megváltoztatása helyi energiákat, látens cselekvőkészséget szabadít fel, s ha ezt Orosházán csak az egyesületi keretben szervezett tevékenységekre vonatkoztatják, akkor az e téren realizálódik majd.

A város által e célra elkülönített pénzalapját külön számlán, alapítványszerű működtetésben kell elképzelni, amely összeget a helyi támogatók adományaikkal növelhetnek, s például (megfelelő konstrukció esetén) a személyi jövedelemadó 1 százalékos felajánlásaival is gazdagíthatnak az egy konkrét tevékenységhez nem kötődő helybeliek. A korábban említett testület ezen alapítvány kuratóriumaként működhetne.

6.2.2 A személyes fejlesztőmunkával kapcsolatos tennivalók közül a legfontosabb: azonnal keresni, majd alkalmazni kell (jelenleg legalább egy) olyan személyt, aki közösségi munkásként közösségfejlesztői szaktudás birtokában, a mintegy fél éves helyszíni tájékozódást követően saját maga válik a további szerveződések animátorává. A Kulturális Osztály struktúrájába épített (de a polgármester referenseként is elképzelhető, a hierarchiából tehát akár kiemelt) szakember pályázatfigyelést, pályázatrásbéli segítséget is elláthat; megyei, regionális és országos kapcsolatokat építhet, az európai pályázati-együttműködési lehetőségekre is figyelhet.

A társadalmi harmonikus fejlesztésében nálunk előbbre járó, mert szerencsésebb sorsú nyugat-európai államok egy részében ezt a helyi társadalmat fejlesztő-erősítő munkát gyakran teljesítménybérben fizetett szakemberek végzik. Az említett „teljesítménybér” alatt azt kell érteni, hogy például *három hónap alatt köteles mindegyikük egy olyan egyesületet létrehozni, amely nemcsak bejegyzésre került a miénkhez hasonló (bár a nálunk 10 főben minimálthoz képest ott csak 2-3 ember együttműködését igénylő) szabályok szerint, hanem felvállalt tevékenységükre már támogatást is kaptak*. Erre figyelmesen ajánljuk, hogy a városban alkalmazandó közösségi munkást is mérhető teljesítményhez kössék, és feladata ne pusztán a regisztráció, vagy a munkájával kapcsolatos előterjesztések gyártása, végül tehát ne pusztán önjagolás legyen. A kívánatos közösségi munkás tevékenységéhez némiképp hasonló feladatot jelenleg a Kulturális Osztály egyik munkatársa lát el, és bár igyekszik megfelelni az egyesületek ebbéli kívánalmainak, más feladatai miatt erre korlátozottan jut ideje, lehetősége. Megjegyezzük,

hogy a társadalom öntevékenységet serkentő közösségfejlesztő munka speciális szaktudást és jártasságot igényel, mindenképpen erre kiképzett személyben kell gondolkodni tehát.

Feltételezhető, hogy egy idő (néhány esztendő) eltelte után nem lesz elegendő e feladatra a most feltételezett egyetlen szakember. Már most gondolkodni lehet azon, hogy a főhivatású, vagy akár az önkéntesek létszámának növelésével, vagy egy erre a feladatra szervezett közhasznú szervezet alakításával kívánják-e továbbfejleszteni ezt a társadalomépítő funkciót. Magam ez utóbbi konstrukciót javaslom, hiszen esetükben építhetők be teljesítménybéli garanciák.

6.2.3 A kiemelten közhasznú szervezetekkel kapcsolatban más magatartást javaslom az önkormányzatnak. Ezekkel a szervezetekkel a város előtt álló szociális, kulturális, művelődési, sport, információs, életmódbéli, képző- és átképző stb. feladatokat szervezetszerűen, tehát szerződéses alapon javaslom megoldani. Ez azt jelenti, hogy velük *közhasznú együttműködési szerződést* kell kötni, amelyben pontosan rögzített az, hogy az adott szervezet közreműködésével mely feladatokat mikor, hogyan és miképpen látnak el költségeik megtérítéséért, működési feltételeik biztosítása mellett. E szerződések időtartama természetesen a város költségvetésének időkorlátaihoz igazodik, ám annak megerősítését vagy felmondását úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat és a szervezet kényszerhelyzetbe ne kerülhessen. A szerződések előkészítése a már említett közösségi munkás (illetőleg a téma szerint érintkező osztály vezetőjének) feladatává tehető, míg az abban foglaltak megvalósulásának ellenőrzésére a téma szerint érintett képviselő-testületi bizottság és a korábban ugyancsak említett kuratórium együttesen lehet hivatott.

6.2.4 A működési hely biztosítása, tehát a „civil ház” alatt alapvetően irodákat (postacím, telefonvonalat, internet csatlakozási lehetőséget, egyesületenként egy íróasztalnak és egy szekrénynek való alapterületet) és néhány, a használók igényei és ütemezése alapján igénybe vehető klubhelyiséget, előadótermet értek, beleértve az épülettel kapcsolatos közműkiadások fedezését, ám kivéve a telefonhasználat díját. Bizonyára szükséges egy gondnok, aki az épület gondozását, felügyeletét, takarítását is elvégzi. Ebben az épületben lehetne kialakítani a már említett közösségi munkás munkahelyét is.

Elképzhető, hogy az egyesületek együttélése konfliktusokkal jár, aminek oldására, a közösen használt termék üzemeltetésének beosztására, mindegyikük közös képviseletére valamennyiük egy-egy aktivistájából alakított, közösen megbeszélte módon kijelölt (például névsor szerint évente cserélendő) időleges vezetővel rendelkező ügy-vezető testületet ajánlok alakítani. Elképzhető az is, hogy az épületet használó egyesületek közül némelyik önálló helyre költözik, mások nyilvános helyekre (kávéház, kultúrház) települnek, megint mások, megalkulva, beköltöznek, természetesnek kell tartani tehát a használók állandó mozgását. Az épület kialakítása után, illetőleg az abban az egyesületeknek biztosított alapterület igénybe vételét (az ez irányú kérelem gyakorlatilag automatikus jóváhagyását) követően az önkormányzatnak mindezzel nincs, de nem is kell legyennivalója.

Javasolom, hogy a „civil ház” létesítése előtt, annak nagyságáról, az igénybe vétel rendjéről, gondnokolásáról, az ezzel kapcsolatos költségek mértékéről és a költségek viselésének módjáról stb. az orosházi képviselő-testület tájékozódjon más, ilyen létesítményeket már létrehozó és kezelő hazai önkormányzatoknál, egyidejűleg kezdeményezzen erről szóló beszélgetést az érintettekkel is.

Fotótréning az

UTAZÁS A VILÁG KÖRÜL 2003

című fotópályázat részvevői és azok számára, akik szeretnék elsajátítani a képolvasás, képelemzés módszereit

Időpontja: 2002. november 30. – december 1.

Helyszíne: Balatonalmádi, Martinovics u. 16. (az MMI vendégháza, 2-3 ágyas szobák, a mosdók és mellékhelyiségek a folyosón).

Jelentkezési határidő: 2002. november 22. (A korlátozott férőhely miatt, a jelentkezések sorrendjében fogadjuk a szálláshely foglalást!)

Részvételi díj:

teljes ellátással (szálláshely és négy étkezés): 5.000 Ft

szálláshellyel (étkezések nélkül): 3.000 Ft

csak előadásokon való részvétel mindkét napon: 2.000 Ft

az előadásokon való részvétel egy napon: 1.000 Ft

A részvételi díj befizetéséhez csekket küldünk, a jelentkezési lap beérkezése után. Aki csekket kap, annak biztosítjuk a férőhelyet. Külön értesítést már csak azoknak küldünk, akiknek nem tudjuk fogadni a jelentkezését!

Program:

2002. november 30. szombat

10 óráig: Regisztráció, elhelyezés

10.00-12.00-ig: Képelemzés, képolvasás (az otthonról hozott 20-30 kép egyénienkénti elemzése). Eközben választ kaphatunk arra, hogy milyen szempontok alapján értékelik a fotópályázatokon a különféle szakértői bizottságok a képeket.

Melyek azok a gyakori felvételi hibák, amelyek miatt nem állítják ki a fényképeket? Hogyan ábrázolhatjuk hatásosan a kiválasztott témát? Mit kell tennünk annak érdekében, hogy alkotásainkra a nézők hosszabb ideig emlékezzenek? *

12.30-13.30-ig: Ebéd

14.00-18.00-ig: A képelemzés és képolvasás folytatása (egy-egy szerző alkotásaira átlagosan 15 percet szánunk).

18.00-19.00-ig: Vacsora

19.00-19.30-ig: Szakirodalmi tájékoztató (ajándék könyvek és kiadványok szétosztása)

19.30-tól: Címadó gyakorlat (milyen címet adjunk az alkotásoknak?)

2002. december 1. vasárnap

8.00-9.00-ig: Reggeli

9.15-12.15-ig: A képelemzés és képolvasás folytatása

12.30-13.30-ig: Ebéd

14.00-15.00-ig: Aktuális fotópályázatok, fotókulturális rendezvények (tájékoztató)

15.00-15.30-ig: Miként csatlakozhatunk a Magyar Fotóművészek Világszövetségéhez és a Magyar Fotóművészeti Alkotócsoportok Országos Szövetségéhez?

16.00-tól: Elutazás

Előadó: Győri Lajos